

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Методичні вказівки до семінарських занять та самостійної роботи
студентів з дисциплін **“Господарське право”**, **“Господарське
законодавство”**, **“Правові основи та етика підприємницької діяльності”**

усіх форм навчання

Харків – 2015

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

До друку і в світ дозволяю

Перший проректор

Гладкий І.П.

Методичні вказівки до семінарських занять та самостійної роботи
студентів з дисциплін **“Господарське право”**, **“Господарське
законодавство”**, **“Правові основи та етика підприємницької діяльності”**
усіх форм навчання

Усі цитати, цифровий,
фактичний
матеріал та бібліографічні
відомості перевірені, написання
одиниць відповідає стандартам 200__ р.

Затверджено методичною
радою університету,
протокол №
від _____

Упорядник:

О.Г.Остапенко

Відповідальний за випуск:

О.М. Шершенюк

Харків ХНАДУ – 2015

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Методичні вказівки до семінарських занять та самостійної роботи
студентів з дисциплін **“Господарське право”**, **“Господарське
законодавство”**, **“Правові основи та етика підприємницької діяльності”**
усіх форм навчання

Затверджено методичною радою
університету,
протокол №
від _____ 200 ____ р.

Харків – 2015

Методичні вказівки до семінарських занять та самостійної роботи студентів з дисциплін “Господарське право”, “Господарське законодавство”, “Правові основи та етика підприємницької діяльності” для студентів спеціальностей 6.050200 «Менеджмент організацій» усіх форм навчання

Укладач: Остапенко О.Г.

Кафедра економічної теорії та права

ВСТУП. ЗАГАЛЬНІ ВКАЗІВКИ

Право поділяється на *два великі блоки*: приватне та публічне (за словами римських юристів приватне право регулює правовідносини на користь окремих осіб, а публічне – на користь держави). В залежності від предмету та методу правового регулювання виділяють галузі права.

Поділ на публічне і приватне зумовлений потребою засобами публічного права стримувати приватноправові свободи особистості, які виходять за межі інтересів суспільства, здатні спричинити шкоду встановленому порядку. Тому норми публічного характеру в підприємницькому праві є додатковими та відіграють охоронну й превентивну (попереджувальну) функції. Вони можуть розглядатися з точки зору безпосередньої службової ролі – обмежень здійснення свободи підприємництва, її реалізації та контролю за дотриманням законності, в тому числі й управління підприємництвом.

Специфіка підприємницького права як галузі права визначається її предметом, методом правового регулювання, колом учасників підприємницьких відносин, що в свою чергу, дозволяє виділити в її межах окремі інститути права, а в межах останніх і субінститути. При тому залежність підприємницьких правовідносин від загальних та спеціальних інститутів цивільного й адміністративного права (і не тільки їх) і визначає не тільки цю специфіку, але й їх природу та зміст зазначеної галузі права.

Галузь права визначається за наявністю свого чітко визначеного предмету – кола відносин, що регулюються цим правом, і методу – способу впливу на поведінку його суб'єктів. Підприємницьке право має подвійну юридичну природу, бо відносини, що ним регулюються, базуються на цивільному праві, що є основою приватного права, й адміністративному праві, що регулює відносини влади і підпорядкування, при цьому органи державної влади і місцевого самоврядування наділені господарською компетенцією і безпосередньо здійснюють організаційно-господарські

повноваження щодо суб'єкта господарювання. Тому підприємницьке право за своєю правовою природою є комплексним і включає цивільно-правові й адміністративно-правові відносини.

Предмет підприємницького права має цивільно-правову й адміністративно-правову природу. З першої випливає те, що у підприємницькому праві регулюються майнові та особисті немайнові відносини. Саме вони і складають предмет цивільного права:

1. *речові відносини*, до яких належать відносини по володінню, відносини власності і права на чужі речі. Під речовими правами розуміють такі, що забезпечують задоволення інтересів уповноваженої людини шляхом безпосереднього впливу на річ без сприяння іншої особи. Об'єктами речових прав є рухоме та нерухоме майно тільки у вигляді речей (сукупності речей, цілісних майнових комплексів), цінних паперів, грошей;

2. особисті немайнові права суб'єктів господарювання включають особисті права фізичних і юридичних осіб – суб'єктів підприємництва (зокрема, ім'я (найменування), товарний знак, знак обслуговування, фірмове найменування, честь, гідність і ділова репутація);

3. деякі організаційні відносини, особливо ті, що складаються при заснуванні суб'єктів господарювання чи заснуванні їх структурних підрозділів;

4. зобов'язальні, змістом яких є право вимоги.

Адміністративно-правові відносини знаходять свій прояв у впливові держави як публічного (владного) формування на господарські відносини. Так, держава через свої органи будує відносини з господарюючими суб'єктами через податкову і фінансово-кредитну політику, включаючи встановлення ставок податків і по державним кредитам, податкових пільг та цін, правил ціноутворення, цільових дотацій, валютного курсу розмірів економічних санкцій, державне майно і систему резервів, ліцензій, концесії, лізинг, соціальні, екологічні й інші норми і нормативи, науково-технічні, економічні, соціальні, державні та регіональні програми, контракти на

виконання робіт та поставки для державних потреб.

Державні органи та їх посадові особи можуть надавати суб'єктам господарювання вказівки, але тільки в межах своєї компетенції й лише у встановленому законом порядку.

Таким чином, **предмет правового регулювання** підприємницького права є подвійним за своєю природою, але він базується на цивільно-правових чи адміністративно-правових засадах, включає не всі, а лише їх частину, що зумовлено цілями, підставами та принципами підприємницької діяльності.

Метод правового регулювання підприємницьких відносин – це спосіб впливу на юридично-значиму поведінку їх суб'єктів. Концептуально методи підприємницького права будуються на двох принципах: загальнодозвільному (“дозволено все, що не заборонено законом”), за яким діють юридичні особи та фізичні особи – суб'єкти підприємництва, та зобов'язуючому (“суб'єкти господарського права зобов'язані і мають вчиняти те, що на них покладено законом”). Цей принцип в основному стосується органів державного управління економікою. Як зазначається в ст. 19 Конституції України, органи державної влади та органи місцевого самоврядування зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

У приватних відносинах підприємницьке право базується на юридичній рівності сторін і можливості для них самостійно визначати свою правосуб'єктність (обирати вид діяльності, її організаційно-правову форму тощо). Жодна з сторін приватного правовідношення не може імперативно визначити поведінку іншої сторони. Таким чином, рівність і свобода визначення свого правового положення є основною ознакою методу підприємницького права. Інша ознака полягає в диспозитивності поведінки і можливості альтернативи в колі відносин, способах реалізації належних прав і можливостей, змагальності при захисті порушених прав і притягненні до відповідальності за допущені правопорушення в порядку господарського

судочинства. Стосовно адміністративно-правових відносин у підприємницькому праві застосовуються методи влади і підпорядкування.

Залежно від конкретних господарських ситуацій, інтересу держави стосовно тих або інших господарських відносин та інших чинників, що регулюють господарське життя, можуть використовуватися будь-які із зазначених методів, виходячи з того, який з них буде найефективнішим.

Підприємницьке право, таким чином, розглядається як система (сукупність) правових норм, які регулюють *підприємницькі відносини*, тобто відносини, що виникають у процесі реалізації права на заняття підприємницькою діяльністю та в процесі такої діяльності. Отже, саме підприємницькі відносини і становлять предмет підприємницького права.

Підприємницьке право в об'єктивному смислі можна визначити як систему правових норм, оснований на приватному (цивільному) праві, що регулюють майнові й особисті немайнові відносини, які складаються в процесі здійснення підприємницької діяльності і встановлюють правові основи взаємовідносин суб'єктів підприємництва з державою в собі її органів.

Наука підприємницького права являє собою систему теорій, уявлень і конструкцій про підприємницькі відносини. Основне завдання науки підприємницького права – формування вчення про нього, розробка теоретичних моделей, що дозволили б ув'язати в єдину систему вивершені та взаємоузгоджені поняття, погляди, ідеї та концепції на основі базових наук і виробити практичні рекомендації по вдосконаленню правового механізму регулювання підприємницьких правовідносин.

Підприємницьке право як навчальна дисципліна представляє сукупність знань і вмінь, які повинні опанувати студенти, а також методів їх викладання. Тобто підприємницьке право як навчальна дисципліна повинно надати знання щодо основних категорій підприємницького права як галузі права і на цій базі дозволити логічно побудувати моделі й принципи застосування і дії підприємницького законодавства.

Необхідно звернути увагу на те, що термін “підприємницьке право” не співпадає з терміном “підприємницьке законодавство”, оскільки останній означає систему нормативних актів, що містять підприємницько-правові норми.

Сьогодні до системи підприємницького законодавства (джерел підприємницького права) включаються наступні види нормативних актів чи окремі їх частини:

- 1) Конституція України.
- 2) Нормативні акти міжнародного характеру.
- 3) Закони, в тому числі кодифіковані (Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України та інші звичайні закони).
- 4) Підзаконні нормативні акти:
  - а) укази Президента України, зокрема, з економічних питань;
  - б) постанови, декрети Кабінету Міністрів (останні мають силу закону);
  - в) постанови, накази, інструкції тощо центральних органів виконавчої влади, які мають галузеву спрямованість;
  - г) розпорядження голів місцевих державних адміністрацій та рішення органів місцевого самоврядування.
  - д) локальні нормативні акти (засновницький (установчий) договір, статут, положення).

Крім нормативних актів, чинне законодавство передбачає можливість використання, як джерел права, звичайних норм, тобто звичаїв, в тому числі звичаїв ділового обороту. Крім того, можливе використання норм інтерпретаційного характеру, які містяться у рішеннях Конституційного Суду України, постановах Пленуму Верховного Суду України, роз’ясненнях Президії Вищого Господарського суду України та його інформаційних листах.

Стаття 7 Цивільного кодексу передбачає, що **звичаєм** є правило поведінки, яке не встановлене актами цивільного законодавства, але є ustalеним у певній сфері цивільних відносин.

Якщо цивільні відносини не врегульовані Цивільним кодексом, іншими актами цивільного законодавства або договором, вони регулюються тими правовими нормами вказаних актів, що регулюють подібні за змістом цивільні відносини (**аналогія закону**). У разі неможливості використати аналогію закону для регулювання цивільних відносин, вони регулюються відповідно до загальних засад цивільного законодавства (**аналогія права**).

Створення нового Господарського кодексу України відбулося у 2003 році. Поряд із цим актом було прийнято Цивільний кодекс, створення якого тривало понад 10 років. За своїм характером ЦК України є актом універсальної дії, що застосовується до регулювання будь-яких відносин, які знаходяться у сфері дії приватного права і не регламентуються спеціальним законодавством. Це означає, що він може субсидіарно застосовуватися, навіть без спеціальної згадки про це, зокрема, до господарських відносин, які безпосередньо не врегульовані нормами відповідного кодексу або спеціального закону і ґрунтуються на рівноправності становища сторін цих відносин.

У рамках даної дисципліни викладаються теми щодо поняття підприємницького права та підприємницьких правовідносин, характеристики суб'єктів підприємницької діяльності, поняття підприємництва, загальної характеристики господарських зобов'язань та договорів, поняття й порядку легалізації та припинення суб'єктів підприємництва, характеристики права власності, поняття господарсько-правової відповідальності й господарсько-правових санкцій, загальної характеристики контролю за здійсненням підприємницької діяльності і органів, які його здійснюють, порядку захисту прав суб'єктів господарювання, а також загальної характеристики договорів про передачу майна у власність і користування, корпоративного права.

На семінарські заняття виносяться на розгляд дев'ять тем, які й дадуть змогу певною мірою опанувати ці питання. При підготовці до занять необхідно використовувати, насамперед, конспект лекцій, а також рекомендовані викладачем літературні та нормативні джерела. Семінарські

заняття передбачають не тільки розгляд теоретичних питань відповідних тем, а й виконання письмових практичних завдань відповідно до запропонованого плану, дискусії з обговорюваних тем. При цьому обов'язковим є посилання на конкретні нормативні акти, їх статті, норми цих статей. Під час обговорення питань студенти можуть наводити приклади з практики діяльності організацій, в яких вони працюють, ставити проблеми і шукати шляхи їх вирішення на основі застосування норм цивільного законодавства.

Кафедрою заохочується написання слухачами рефератів з окремих питань господарсько-правового регулювання суспільних відносин, доведення їх змісту та обговорення на семінарських заняттях.

За результатами виступів на заняттях, виконання практичних завдань, написання та обговорення рефератів викладач виставляє оцінки, які беруться за основу сесійної атестації слухачів. Рівень засвоєння теоретичного матеріалу визначає також якість виконаних тестових завдань з тем, передбачених програмою.

Рекомендована література:

Основна:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.
3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 462.
4. Господарський процесуальний кодекс України // ВВР України. – 2001. – № 36. – Ст. 188.
5. Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” від 14 травня 1992 р. (в редакції від 30 червня 1999 р.) // ВВР України. – 1999. – № 42 – 43. – Ст. 378.
6. Закон України “Про оренду державного та комунального майна” від 14 березня 1995 р. // ВВР України. – 1995. – № 15. – Ст. 99.
7. Закон України “Про зовнішньоекономічну діяльність” від 16 квітня 1991 р. // ВВР УРСР. – 1991 – № 29. – Ст. 377.
8. Закон України про захист прав споживачів (в ред. Закону від 1 грудня 2005 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 7. – Ст. 84.
9. Закон України “Про акціонерні товариства” від 17 вересня 2008 р. // ВВР України. – 2008. – № 50-51. – Ст. 384.
10. Закон України “Про цінні папери та фондовий ринок” від 23 лютого 2006 р. // ВВР України. – 2006. – № 31. – Ст. 268.
11. Закон України “Про фінансовий лізинг” від 11 грудня 2003 р. // ВВР України. – 2004. – № 15. – Ст. 231.
12. Закон України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” від 1 червня 2000 р. // УК. – 2000. – № 139. – Орієнтир. – № 24. – С. 1 – 8.
13. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. // ВВР України. – 2011. –

№ 13-14, 15-16, 17. – Ст. 112.

14. Закон України “Про холдингові компанії в Україні” від 15 березня 2006 р. № 3528-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 34. – Ст. 291.

15. Закон України “Про захист економічної конкуренції” від 11 січня 2001 р. // Голос України. – 2001. – 27 лютого.

16. Закон України “Про Антимонопольний комітет України” від 26 листопада 1993 р. // ВВР України. – 1993. – № 50. – Ст. 472.

17. Закон України “Про захист від недобросовісної конкуренції” від 7 червня 1996 р. // УК. – 1996. – № 119 – 120. – С. 13 – 17.

18. Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” від 14 травня 1992 р. (в редакції від 30 червня 1999 р.) // ВВР України. – 1999. – № 42 – 43. – Ст. 378.

19. Закон України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців” від 15 травня 2003 р. № 755-IV // Урядовий кур’єр. – 2003. – 8 жовтня (№ 188).

20. Закон України “Про іпотеку” від 5 червня 2003 р. № 898 // Урядовий кур’єр. – 2003. – 1 жовтня (№ 183).

21. Закон України “Про банки і банківську діяльність” від 7 грудня 2000 р. // УК. – 2001. – № 10. – Орієнтир. – № 3. – С. 5 – 13.

22. Закон України. “Про режим іноземного інвестування” від 19 березня 1996 р // ВВР України. – 1996. – № 19. – Ст. 80.

23. Закон України “Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні” від 22 березня 2012 р. // ВВР України. – 2013. – № 3. – Ст. 23.

24. Щербина В. С. http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_low/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Господарське право [Текст] : підручник / В. С. Щербина. – 6-те вид., переробл. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 636 с.

25. Господарське право України [Текст] : навч. посіб. [для студ. юрид. вищ.

навч. закл.] : у 2 ч. / Харк. нац. ун-т внутр. справ. – К. : Хай-Тек Прес, 2013. – Ч. 1 / [О. Б. Андрєєва та ін.] ; за заг. ред. О. П. Гетманець, Ю. М. Жорнокуя, О. М. Шуміла. – 2013. – 366 с. – Ч. 2 / [О. Б. Андрєєва та ін.] ; за заг. ред. О. П. Гетманець, Ю. М. Жорнокуя, О. М. Шуміла. – 2013. – 398 с.

26. Саниахметова Н.А. Юридический справочник предпринимателя. – Х.: Одиссей. – 2010. – 992 с.

27. Актуальні проблеми господарського права [Текст] : навч. посіб. / [О. А. Беляневич та ін.] ; за заг. ред. В. С. Щербини, д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 527 с.

Додаткова:

1. Закон України “Про електронний цифровий підпис” від 22 травня 2003 р. № 852: Офіц. видання. – К.: Концерн “Видавничий Дім “Ін Юре”, 2003. – 16 с.

2. Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про оренду землі” від 2 жовтня 2003 р. № 1211 // Урядовий кур’єр. – 2003. – 5 листопада (№ 208).

3. Закон України “Про захист прав покупців сільськогосподарських машин” // Урядовий кур’єр. – 2003. – № 134.

4. Закон України “Про товарну біржу” від 10 грудня 1991 р. // ВВР України. – 1993. – № 11. – Ст. 83.

5. Закон України “Про дію міжнародних договорів на території України” від 10 грудня 1991 р. // ВВР України. – 1992. – № 10. – Ст. 137.

6. Закон України “Про інвестиційну діяльність” від 18 вересня 1991 р. // ВВР УРСР. – 1991. – № 47. – Ст. 646.

7. Закон України “Про судоустрій України” від 7 липня 2010 р. // ВВР України. – 2010. – № 41-42, № 43, № 44-45. – Ст. 529.

8. Закон України “Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень” від 01.07.2004 р. № 1952-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – №51. – Ст. 553.

9. Закон України “Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності” від 11 вересня 2003 р. // ВВР України. – 2004. – № 9. – Ст.

79.

10. Тісунова В. М. [http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_low/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21CO)

[bin/irbis_low/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21CO](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_low/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21CO)
[M=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21COLORTERMS=0&S21STR=](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_low/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21CO)Господарське право України [Текст] : практикум / В. М. Тісунова, Д. О. Калмиков ; Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. – Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2013. – 519 с.

11. Смолин Г.В. Господарське право України. Загальна частина [Текст] : навч. посіб. / Г. В. Смолин ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. – 3-тє вид., переробл. і допов. – Л. : ЛДУВС, 2013. – 551 с.

12. Яцура В. В. Господарське законодавство [Текст] : навч. посіб. : [у 2 ч.] / В. В. Яцура, А. М. Грищук, М. О. Кохан ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – Л. : ЛНУ ім. Івана Франка, 2013. – Ч. 1. – 2013. – 534 с. – Ч. 2. – 2013. – 205 с.

13. Правове регулювання господарських відносин за участю промислових підприємств: Підручник для юрид. вузів і фак. / За ред. В. М. Гайворонського, В. П. Жушмана. – Харків: Право, 2000. – 288 с.

14. Сущук-Слюсаренко З. І. [http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_low/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21CO)

[bin/irbis_low/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21CO](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_low/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21CO)
[M=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21COLORTERMS=0&S21STR=](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_low/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21CO)Господарське право [Текст] : навч. посіб. / З. І. Сущук-Слюсаренко ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2013. – 215 с.

15. Тітов М., Бондаренко В. Новий закон про банкрутство: проблеми застосування // Право України . – 2000. – № 8. – С. 18 – 19.

16. Рабінович А. В. [http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_low/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21CO)

[bin/irbis_low/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21CO](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_low/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21CO)
[M=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21COLORTERMS=0&S21STR=](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_low/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21CO)Проблеми господарського права [Текст] : навч. посіб. для студентів галузі знань 0304 “Право” спец. 7.03040101, 8.03040101 “Правознавство” / Рабінович А. В. ; Укоопспілка, Львів. комерц. акад. – Львів : Вид-во Львів. комерц. акад., 2014. – 195 с.

17. Кочин В.В. [http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_low/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21CO)

[bin/irbis_low/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21CO](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_low/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21CO)

[M=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21COLORTERMS=0&S21STR=](#)Непідприємницькі товариства як юридичні особи приватного права [Текст] : монографія / В. В. Кочин ; НДІ приват. права і підприємництва ім. Ф. Г. Бурчака Нац. акад. прав. наук України. – К. : НДІ приват. права і підприємництва ім. акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2013. – 199 с.

18. Закон України “Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні” від 30.10.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №51. – Ст. 292.

19. Науково-практичний коментар до Цивільного кодексу України за заг. ред. Є. Харитонова; О. Харитонової, Н. Голубевої. – К.: Алерта, КНТ, Центр учбової літератури. – 752 с.

20. Цивільне право України: Підручник у 2 т. / За заг. ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Я. Яроцького. – К.: Юрінком Інтер, 2004.

Плани та завдання до семінарських занять

Тема 1. Підприємницьке право та підприємницьке законодавство.

План.

1. Поняття підприємницького права
2. Принципи підприємницького права
3. Підприємницькі правовідносини та їх класифікація
4. Система підприємницького права
5. Підприємницьке законодавство та його характеристика

Перелік рекомендованої літератури, нормативно-правових джерел та судової практики

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Господарський кодекс України // Офіційний вісник України. – 2003. – №

11. – Ст. 462.

3. Закон України від 19 вересня 1991 р. № 1576-ХП “Про господарські товариства” // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 49. – Ст. 682.

4. Закон України “Про засади запобігання та протидії корупції” від 11 червня 2009 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2009. – № 45. – Ст. 691.

5. Закон України від 1 червня 2000 р. № 1775-III “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 36. – Ст. 299.

6. Закон України “Про акціонерні товариства” від 17 вересня 2008 р. // ВВР України. – 2008. – № 50-51. – Ст. 384.

7. Декрет Кабінету Міністрів України від 17 березня 1993 р. № 24-93 “Про податок на промисел” // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 19. – Ст. 208.

8. Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом, затв. наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 2 липня 2010 р. № 427 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 59. – С. 123. – Ст. 2060.

9. Лист Державного комітету України з питань регуляторної політики і підприємництва від 8 червня 2000 р. № 2-211/1708 “Щодо створення суб'єкта підприємницької діяльності - юридичної особи”.

Тема 2. Поняття підприємництва.

План.

1. Передумови здійснення підприємницької діяльності.
2. Поняття підприємницької діяльності та її ознаки.
3. Принципи підприємницької діяльності.
4. Види підприємницької діяльності.
5. Суб'єкти підприємницької діяльності. Обмеження у здійсненні підприємницької діяльності.

Практичні завдання.

Задача № 1. Громадяни Циганов та Норко домовились про те, що Циганов (будівельник за фахом) у період літньої відпустки зробить ремонт у квартирі Норко. На вимогу Норко між громадянами було укладено письмовий договір, який містив усі необхідні умови, в тому числі — строки, суму та порядок розрахунку. По закінченні робіт громадянин Циганов, отримавши обумовлену договором грошову винагороду в розмірі 2000 грн., сплатив певну суму прибуткового податку. Але після розгляду декларації про сукупний річний дохід його було оштрафовано за те, що він займався підприємницькою діяльністю без державної реєстрації.

Питання:

1. Чи можна вважати діяльність, що нею займався Циганов, підприємництвом? Обґрунтуйте свою відповідь.

2. Які органи розглядають справи, пов'язані із порушенням порядку зайняття підприємницькою діяльністю?

Задача № 2. Державна податкова адміністрація м. Києва звернулась до АТ “Радіозавод “Маяк” з попередженням про притягнення АТ до відповідальності у зв'язку з порушенням вимог чинного законодавства. На думку податківців, порушення законодавства полягало в недержанні ліцензії на послуги із перевезення працівників цього підприємства з роботи додому автобусом, що був спеціально придбаний заводом з такою метою.

Питання:

1. Чи вважається діяльність підприємства зі здійснення автотранспортних перевезень власних працівників господарською? Чи має це значення у ситуації, що розглядається?

2. Чи потрібен спеціальний дозвіл (ліцензія) на здійснення подібних автотранспортних перевезень?

3. Чи мав право податковий орган взагалі здійснювати перевірку наявності ліцензії?

Задача № 3. Посадову особу районної податкової інспекції було звинувачено у корупції і притягнуто до відповідальності за зайняття підприємницькою

діяльністю. Під час перевірки було з'ясовано, що ця особа була учасником одного з товариств з обмеженою відповідальністю (ТОВ). Працівник податкової служби заперечував проти звинувачення, посилаючись на те, що він як фізична особа — учасник ТОВ не є підприємцем. Підприємницькою діяльністю, на його думку, займався не він, а засноване за його участю ТОВ.

Питання:

1. Які особи не можуть займатися підприємницькою діяльністю? Якими нормативними актами це визначається?
2. Чи заслуговують на увагу доводи працівника податкової служби?
3. Чи змінилася б ситуація, якби зазначена особа була учасником не ТОВ, а повного товариства?

Задача № 4. Асоціація рекламних фірм уклала договір на організацію та проведення рекламної кампанії великого підприємства. Порушивши ряд умов договору, асоціація завдала рекламодавцеві значних збитків. Підприємство звернулося до господарського суду з позовом до асоціації, вимагаючи відшкодування суми збитків. Заперечуючи проти позову, юрист асоціації заявив, що причиною порушень умов договору став вихід із асоціації групи рекламних фірм, яким передбачалося доручити виконання договору, тому до них і слід пред'являти позов.

Питання:

1. Чи могла асоціація укладати від свого імені договір на проведення рекламної кампанії?
2. Хто несе відповідальність за зобов'язаннями об'єднання підприємств?
3. Яке рішення має прийняти господарський суд?

Задача № 5. На загальних зборах акціонерного товариства була сформована спостережна рада у строк, передбачений статутом АТ. Проте група акціонерів оскаржила в суді рішення загальних зборів АТ, оскільки частина членів спостережної ради не є акціонерами, а один з акціонерів (юридична особа) уповноважила свого працівника за довіреністю здійснювати повноваження в спостережній раді.

Питання:

1. Який порядок формування органів управління АТ?
2. Який статус спостережної ради АТ? Чи є вона органом управління?
3. Хто має право входити до складу спостережної ради? Чи можуть особи, які не є акціонерами, та юридичні особи — акціонери входити до спостережної ради АТ?

Задача № 6. Товариство з обмеженою відповідальністю “Крок” — акціонер товариства “Росава” подало позов до суду про визнання недійсним рішення загальних зборів АТ. У позові ТОВ зазначало, що правління АТ не дало ТОВ можливості брати участь у роботі загальних зборів АТ, посилаючись на те, що ТОВ ще не повністю сплатило вартість акцій, на які воно підписалося. У зв’язку із цим ТОВ вимагало скасування рішення і відшкодування збитків.

Питання:

1. Хто має право брати участь у загальних зборах АТ? Коли акціонер набуває права власності на акції АТ?
2. Чи є ТОВ власником акцій? У який строк слід оплачувати акції емітента?
3. Яке рішення має прийняти суд?

Задача № 7. Голова правління акціонерного товариства “Неон” (він же — власник 60% акцій), зловживаючи своїм посадовим становищем, почав завдавати шкоди підприємству. Він безкоштовно або за заниженими цінами забирав зі складу товарно-матеріальні цінності, укладав не вигідні для АТ договори тощо.

Питання:

1. Чи мав би право власник 60% акцій, не обіймаючи посади голови правління ВАТ, укладати договори та діяти іншим чином від імені АТ?

Який орган може відкликати членів виконавчого органу АТ (правління)? Чи матиме при цьому значення кількість акцій, що знаходяться у власності акціонера?

Що можна поради акціонерам у ситуації, що склалася?

Задача № 8. Двоє фізичних осіб вирішили створити товариство з обмеженою відповідальністю, подавши всі необхідні документи до державної адміністрації. Але працівник органу реєстрації відмовив їм, посилаючись на ст. 63 Закону України

“Про господарські товариства”, згідно з якою ревізійна комісія, що утворюється зборами учасників товариства з їх числа, повинна налічувати не менше трьох осіб.

Питання:

1. Які документи подаються для державної реєстрації товариства з обмеженою відповідальністю?
2. Чи правомірна відмова працівника держадміністрації? Якою повинна бути мінімальна кількість учасників товариства з обмеженою відповідальністю?
3. Чи є підстави для розгляду спору в суді?

Перелік рекомендованої літератури, нормативно-правових джерел та судової практики

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Господарський кодекс України // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 462.
3. Господарський процесуальний кодекс України // ВВР України. – 2001. – № 36. – Ст. 188.
4. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.
5. Закон “Про цінні папери та фондовий ринок” від 23 лютого 2006 р. // ВВР України. – 2006. – № 31. – Ст. 268.
6. Закон України від 19 вересня 1991 р. № 1576-ХП “Про господарські товариства” // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 49 – Ст. 682.
7. Закон України “Про акціонерні товариства” від 17 вересня 2008 р. // ВВР України. – 2008. – № 50-51. – Ст. 384.
8. Закон України від 1 червня 2000 р. № 1775-III “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 36. – Ст. 299.
9. Положення про порядок відчуження основних засобів, що є державною власністю, затв. наказом Фонду державного майна України від 30 липня 1999 р. № 1477 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 34. – С. 142.

Тема 3. Організаційно-правові форми підприємницької діяльності.

План.

1. Поняття організаційно-правової форми.
2. Підприємницька діяльність без утворення юридичної особи.
3. Підприємницька діяльність юридичних осіб.
4. Правовий статус підприємства.
5. Правовий статус об'єднань підприємств.
6. Правовий статус господарських товариств.
7. Правовий статус некомерційних господарюючих суб'єктів.

Практичні завдання.

Задача № 1. У 1992 р. було створено і зареєстровано товариство з обмеженою відповідальністю. Учасниками виступали 3 особи, які мали однакові частки у сформованому статутному фонді. На день реєстрації товариства кожен з учасників вніс до статутного фонду по 30% своєї частки, що відповідало Закону України “Про господарські товариства”. У подальшому учасники решту своїх вкладів не вносили, і статутний фонд товариства не змінювався. Через 5 років 2 учасники вирішили вийти з товариства, написавши відповідні заяви, які були у встановленому порядку нотаріально засвідчені. У заявах зазначалося, що учасники на майно товариства не претендують, а від своєї частки в статутному фонді відмовляються. Водночас 2 сторонні особи виявили бажання увійти як учасники у товариство. Рішення про вихід зі складу учасників та вступ до нього нових осіб було прийнято на зборах учасників товариства зі складанням відповідного протоколу.

На початку 1999 р. учасники, які вийшли з товариства, звернулися до суду із позовом до товариства та його директора (учасника, який залишився) про виділення майна товариства. Відповідач позов не визнав, посиляючись на те, що свого часу позивачі від своїх часток в майні та інших майнових претензій до товариства відмовилися, що і було оформлено належним чином.

Питання:

1. За яких умов можливе відчуження частки учасника у статутному фонді на

користь товариства або третіх осіб?

2. Яке значення мають нотаріально засвідчені заяви про відмову від своїх часток та претензій на майно товариства?

3. До якого суду звернулися колишні учасники товариства? Яке рішення він має прийняти?

Задача № 2. Один із учасників товариства з обмеженою відповідальністю виїхав за кордон на постійне місце проживання. Решта учасників вирішила виключити його зі складу ТОВ та ввести іншу особу. Прийнявши відповідне рішення і склавши протокол, вони звернулися до держадміністрації із проханням зареєструвати зміни до установчих документів, але їм було відмовлено із посиланням на те, що вивести учасника можна лише за його згоди.

Питання:

1. Чи правомірна відмова держадміністрації?

2. Яким чином можна довести, що учасник систематично не виконує обов'язки, покладені на нього товариством?

3. Що робити з часткою в статутному фонді учасника, який виїхав за кордон?

Задача № 3. Громадянин Васильников, перебуваючи у складі учасників повного товариства, що займалося виготовленням метало-пластикових вікон, вирішив заснувати власне підприємство. Не виходячи з товариства, він заснував приватне підприємство, основним видом діяльності якого було виробництво жалюзі та віконних склопакетів. На неодноразові вимоги товариства припинити випуск ідентичної продукції він не реагував. Товариство звернулося до суду із позовом до Васильникова про відшкодування збитків у вигляді упущеної вигоди.

Питання:

1. Яким законодавчим актом передбачено заборону учасникам повного товариства конкурувати з повним товариством? Що розуміється під терміном “конкуренція” у цьому разі?

2. Чи підпадає під ознаки конкуренції діяльність приватного підприємства?

3. До якого суду звернулося товариство? Яке рішення він має прийняти?

Задача № 4. Подружжя, зареєстровані як фізичні особи – суб'єкти

підприємницької діяльності, обидва займалися підприємницькою діяльністю. Чоловік займався торговельною діяльністю, а дружина – діяльністю із надання побутових послуг. Через деякий час вони вирішили розлучитися. Оскільки угоди і щодо умов поділу спільного майна досягнуто не було, чоловік подав позов із вимогою про проведення такого поділу в судовому порядку.

Питання:

1. Вирішення яких питань віднесене законодавством до компетенції господарських судів?

2. У якому суді буде вирішуватися питання щодо поділу спільного майна подружжя? Чи має значення для вирішення цього питання наявність у обох із подружжя статусу суб'єктів підприємницької діяльності?

3. У якому суді розглядався б позов одного з подружжя щодо поділу спільного майна, об'єднаний із вимогою про примусове стягнення з іншого з подружжя заборгованості за господарською угодою, укладеною між ними?

Задача № 5. Державне підприємство, отримавши попередньо дозвіл регіонального відділення Фонду державного майна України, уклало договір із виробничим підприємством щодо продажу йому нерухомого майна одного з непрацюючих цехів. Товариство з обмеженою відповідальністю, що займалося аналогічною діяльністю і також, було зацікавлене у придбанні нерухомості державного підприємства, подало позов до суду про визнання договору купівлі-продажу недійсним. Підставою недійсності договору воно вважало непроведення конкурсу із відчуження майна державним підприємством. Виробниче підприємство проти позову заперечувало, посилаючись на те, що вибір контрагентів за господарськими договорами, у тому числі договорами купівлі-продажу, належить до компетенції їх сторін.

Питання:

1. Який правовий статус майна державного підприємства? У якому порядку здійснюється відчуження основних засобів, що є державною власністю?

2. Які наслідки укладення угод без додержання порядку відчуження таких основних засобів?

3. Яке рішення має прийняти суд?

**Перелік рекомендованої літератури, нормативно-правових джерел та
судової практики**

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Господарський кодекс України // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 462.
3. Господарський процесуальний кодекс України // ВВР України. – 2001. – № 36. – Ст. 188.
4. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.
5. Закон України “Про цінні папери та фондовий ринок” від 23 лютого 2006 р. // ВВР України. – 2006. – № 31. – Ст. 268.
6. Закон України від 10 червня 2003 р. “Про кооперацію” // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 5 – Ст. 35.
7. Закон України від 16 квітня 1991 р. № 959-ХІІ “Про зовнішньоекономічну діяльність” // Відомості Верховної Ради України. – 1991 – № 29. – Ст. 377.
8. Закон України від 19 вересня 1991 р. № 1576-ХІІ “Про господарські товариства” // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 49 – Ст. 682.
9. Закон України від 1 червня 2000 р. № 1775-ІІІ “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 36. – Ст. 299.
10. Закон України від 19 червня 2003 р. “Про фермерське господарство” // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 45 – Ст. 363.
11. Закон України від 14 лютого 1992 р. № 2114-ХІІ “Про колективне сільськогосподарське підприємство” // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 20. – Ст. 272.
12. Закон України від 10 квітня 1992 р. № 2265-ХІІ “Про споживчу кооперацію” // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 30 – Ст. 414.

13. Закон України від 17 липня 1997 р. № 469/97-ВР “Про сільськогосподарську кооперацію” // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 39. – Ст. 261.

14. Закон України від 5 липня 2012 р. “Про інститути спільного інвестування” // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 29. – Ст. 337.

15. Декрет Кабінету Міністрів України від 17 березня 1993 р. № 23-93 “Про довірчі товариства” // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 19. – Ст. 207.

Тема 4. Легалізація суб’єктів підприємницької діяльності.

План.

1. Поняття, види та етапи легалізації.
2. Загальний порядок державної реєстрації юридичних осіб – суб’єктів підприємництва.
3. Загальний порядок державної реєстрації фізичних осіб – суб’єктів підприємництва.
4. Реєстрація внесення змін та доповнень в установчі документи юридичної особи.
5. Загальні положення щодо реєстрації припинення суб’єктів підприємництва.
6. Спеціальний порядок реєстрації суб’єктів підприємництва.
7. Загальні положення щодо ліцензування підприємницької діяльності.

Практичні завдання.

Задача № 1. Громадянин Петров вирішив заснувати приватне підприємство. Державна адміністрація, до якої звернувся Петров з необхідними документами, відмовила в реєстрації підприємства посилаючись на недостатність розміру статутного фонду, передбаченого установчими документами підприємства. Петров не погодився і звернувся до суду із заявою про спонукання державної адміністрації здійснити реєстрацію приватного підприємства.

Питання:

1. Які обов’язкові реквізити статуту приватного підприємства?
2. Чи визначений діючим законодавством мінімальний розмір статутного

фонду приватного підприємства? Чи потрібний взагалі статутний фонд підприємству?

3. До якого суду звернувся Петров? Чи виграє він справу?

Задача № 2. Вирішивши заснувати приватне підприємство, громадянин Санін зібрав усі необхідні документи і подав до органу реєстрації. Але працівник держадміністрації відмовився прийняти документи, мотивуючи це тим, що офіційну назву підприємства – “Інтернешнл Фуд Компані” – у порушення ст. 37 Закону “Про мови Українській РСР” утворено і подано не українською мовою.

Питання:

1. Які документи слід подати для реєстрації приватного підприємства? Який порядок подання документів на реєстрацію?

2. Якою мовою було подано назву підприємства?

3. Що можна порадити Саніну в цій ситуації?

Задача № 3. Для отримання дозволу на виготовлення гербової печатки державний науково-дослідний інститут “Укренергопроект” звернувся до місцевого відділу внутрішніх справ. Але йому було відмовлено у видачі дозволу із посиланням на те, що печатку із зображенням Державного герба України можуть використовувати тільки органи державної влади та управління (наприклад, Міністерство палива та енергетики України, до відання якого належить вищезазначений інститут).

Питання:

1. Які органи можуть використовувати зображення Державного герба України?

2. Чи правомірна відмова місцевого відділу внутрішніх справ?

Задача № 4. У 1995 р. було створено і зареєстровано в установленому порядку товариство з обмеженою відповідальністю “Мрія”. У серпні 2000 р. у товариства виникла необхідність внести зміни до установчих документів, пов’язані із зміною його місцезнаходження, прийняттям до складу учасників нових осіб та виходом кількох осіб зі складу учасників. Буди зібрані всі необхідні документи і подані для реєстрації змін. Проте районна державна адміністрація відмовила в прийнятті

документів, висунувши вимоги щодо реєстрації товариства із збільшенням розміру статутного фонду до величини, еквівалентної 625-ти мінімальній заробітній платі.

Питання:

1. Який мінімальний розмір статутного фонду передбачений законодавством для товариств з обмеженою відповідальністю?

2. Чи правомірні вимоги державної адміністрації щодо проведення реєстрації товариства та збільшення розміру його статутного фонду?

Чи є підстави для розгляду спору в господарському суді?

Задача № 5. Між фірмою “АСТА” (замовником) та товариством з обмеженою відповідальністю “Верона” (підрядником) була укладена угода про розробку конструкторської документації. Як з’ясувалося пізніше, на момент укладення цієї угоди держави реєстрацію товариства не було здійснено, проте зобов’язання з угодою були виконані товариством після його державної реєстрації: конструкторську документацію передано замовникові на підставі відповідного акта і вартість відповідних робіт замовником оплачено.

Державна податкова інспекція звернулася до суду з позовом про визнання недійсною угоди, посилаючись на укладання цієї угоди до моменту державної реєстрації товариства і вважаючи її такою, що суперечить інтересам держави і суспільства.

Питання:

1. З якого моменту товариство з обмеженою відповідальністю набуває прав юридичної особи?

2. Які правові наслідки укладення угод до моменту державної реєстрації? Яке значення має в ситуації, що розглядається, факт виконання товариством угоди після державної реєстрації?

3. Яке рішення має прийняти суд?

Задача № 6. У квітні 1999 р. було зареєстровано товариство обмеженою відповідальністю “Тема” із оголошеним статутним фондом у розмірі 50 тис. грн. На момент реєстрації товариств фактично було внесено 20 тис. грн. У лютому 2000 р. засновники товариства прийняли рішення про зменшення статутного фонду до

розміру часток, що були фактично внесені ними. Оформивши необхідні документи, засновники звернулися до місцевої державної адміністрації. Але працівник органу реєстрації відмовився зареєструвати зміни до установчих документів, висунувши вимоги про внесення спершу всієї оголошеної суми.

Питання:

1. Який мінімальний розмір статутного фонду передбачено для товариств з обмеженою відповідальністю?

2. За яких умов можна зменшувати розмір статутного фонду?

3. Чи правомірна відмова працівника державної адміністрації? Що можна порадити засновникам?

Задача № 7. У 2001 р. під час перевірки діяльності підприємства, що здійснювало оптовий продаж фотоапаратів, плівок та інших фотоматеріалів, податковий інспектор виявив, що зазначена діяльність здійснювалася без ліцензії на оптову торгівлю непродовольчими товарами. Згодом податкова інспекція подала позов до господарського суду про визнання всіх укладених підприємством угод недійсними і стягнення в доход держави коштів, одержаних ним за цими угодами.

Питання:

1. Чи мають право органи податкової служби перевіряти наявність ліцензій та подавати позови до підприємств про визнання укладених без наявності ліцензій договорів недійсними?

Чи правомірні вимоги податкової служби про необхідність придбання ліцензії на оптову торгівлю фотоапаратами та відповідними матеріалами?

2. Яке рішення має прийняти господарський суд?

Задача № 8. Громадянин Павлов, маючи відповідний фах і зареєструвавшись як суб'єкт підприємницької діяльності, уклав договір із фірмою "Еко" на розробку проектної документації на об'єкт, який мав бути збудований фірмою. Податкова інспекція подала позов про визнання договору недійсним, мотивуючи це тим, що у Павлова немає ліцензії на зайняття будівельною діяльністю, в тому числі на виконання проектних робіт для будівництва. Крім того, у позові вона просила стягти з Павлова всі кошти, що були отримані ним за договором, в доход держави. Фірма

“Еко” проти позову заперечувала, посилаючись на те, що договір має бути визнаний недійсним як такий, що не відповідає вимогам закону. Тому сторонам (тобто фірмі “Еко”) повертаються, зокрема, всі кошти, отримані їх контрагентами за недійсною угодою.

Питання:

1. Який порядок отримання ліцензії на здійснення господарської діяльності? Чи підлягає ліцензуванню будівельна діяльність, якою займався громадянин?

2. Які наслідки настають у разі укладення угоди в межах господарської діяльності, що потребує ліцензування, без наявності ліцензії?

3. Яке рішення має прийняти суд?

Перелік рекомендованої літератури, нормативно-правових джерел та судової практики

1. Господарський кодекс України // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 462.

2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.

3. Закон України “Про цінні папери та фондовий ринок” від 23 лютого 2006 р. // ВВР України. – 2006. – № 31. – Ст. 268.

4. Закон України від 10 червня 2003 р. “Про кооперацію” // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 5 – Ст. 35.

5. Закон України від 3 липня 2012 р. “Про засади державної мовної політики” // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 23. – Ст. 218.

6. Закон України від 19 вересня 1991 р. № 1576-XII “Про господарські товариства” // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 49. – Ст. 682.

7. Закон України від 14 жовтня 1992 р. № 2694-XII “Про охорону праці” // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 49. – Ст. 668.

8. Закон України від 22 квітня 1993 р. № 3125-XII “Про аудиторську діяльність” // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 23. – Ст. 243.

9. Закон України від 17 грудня 1993 р. № 3745-XII “Про пожежну безпеку” // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 5. – Ст. 21.

10. Закон України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців” від 15 травня 2003 р. № 755-IV // Урядовий кур’єр. – 2003. – 8 жовтня (№ 188).

11. Закон України від 1 червня 2000 р. № 1775-III “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 36. – Ст. 299.

12. Постанова Верховної Ради України від 19 лютого 1992 р. № 2137-XII “Про Державний герб України” // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 40. – Ст. 592.

13. Положення про Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва, затв. Указом Президента України від 25 травня 2000 р. № 721/2000// Офіційний вісник України. – 2000. – № 22. – Ст. 24.

14. Положення по затвердження Порядку видачі дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки , затв. постановою Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2011 р. № 1107 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 84. – С. 75.- Ст. 3077.

15. Перелік документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності, затв. постановою Кабінету Міністрів України від 4 липня 2001 р. № 756 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 27. – С. 37.

16. Інструкція про порядок відкриття та використання рахунків у національній та іноземній валюті, затв. постановою правління Національного банку України від 12 листопада 2003 р. № 492 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 51. – Т. 1. – С. 316. – Ст. 2707.

17. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, затв. постановою правління Національного банку України від 21 січня 2004 р. № 135 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 13. – С. 110. – Ст. 908.

Тема 5. Припинення суб’єктів господарювання

1. Підстави припинення підприємництва.
2. Реорганізація суб'єктів підприємництва.
3. Ліквідація суб'єкта підприємництва – юридичної особи.
4. Банкрутство суб'єктів підприємництва.
5. Процедура банкрутства. Санація боржника. Ліквідаційна процедура.
6. Стягнення боргів з банкрута та порядок задоволення вимог.

Практичні завдання.

Задача № 1. Українсько-бельгійське підприємство “Агрус”, зареєстроване у 2004 р., протягом року не подавало до органів державної податкової служби податкових декларацій та інших документів фінансової звітності згідно з законодавством. Районна державна податкова інспекція подала позов до суду про скасування державної реєстрації підприємства.

Питання:

1. Чи може здійснюватися скасування державної реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності – юридичної особи?
2. Чи має право податкова інспекція подавати позови про скасування державної реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності?
3. Яке рішення має прийняти господарський суд?

Задача № 2. У 2000 р. між акціонерним комерційним банком “Альянс” і малим приватним підприємством “Радість” було укладено договір депозитного вкладу строком на 2 роки. У 2002 р. банк подав позов до ПП про визнання недійсними його установчих документів, посилаючись на те, що в статуті ПП не міститься його повне найменування. Як наслідок – банк просив визнати недійсним і договір депозитного вкладу.

Питання:

1. Назвіть обов'язкові реквізити статуту приватного підприємства.
2. Що розуміється під поняттям “повне найменування підприємства”? Чи може бути відсутність у статуті підприємства його повного найменування підставою для визнання його установчих документів недійсними? Якщо це можливо, то за яких умов?

3. Яке рішення має прийняти господарський суд?

Задача № 3. У 1998 р. було створене і зареєстроване дочірнє підприємство “Водограй”. За його статутом підприємство було утворене шляхом виділення частки майна і фінансів з основних і оборотних фондів материнського підприємства. У статуті також містилося положення про те, що дочірнє підприємство не відповідає своїм майном за боргами засновника, а засновник не відповідає за боргами дочірнього підприємства. Пізніше материнське підприємство – засновник підприємства “Водограй” – було в установленому порядку визнане банкрутом і ліквідоване. У зв’язку із цим прокуратурою було ініційовано судовий розгляд питання про визнання недійсною вищезазначеної частини статуту дочірнього підприємства, що виключала взаємну відповідальність за боргами та зобов’язаннями засновника та дочірнього підприємства.

Питання:

1. Хто є власником майна, що передається засновником юридичній особі в статутний фонд останньої? Чи відповідає юридична особа за боргами засновника?

2. Які правові наслідки має виокремлення з підприємства одного або кількох нових підприємств? Чи несуть в такому разі підприємства відповідальність за боргами засновника?

3. Яке рішення має прийняти суд? Чи можуть кредитори материнського підприємства вимагати задоволення своїх вимог з майна дочірнього підприємства?

Задача № 4. П’ять комунальних підприємств з прибиранні сміття вирішили добровільно об’єднатися у асоціацію на основі поєднання своїх виробничих і комерційних інтересів. Але невдоволена місцева державна адміністрація прийняла рішення про ліквідації асоціації. Об’єднання звернулося до господарського суду із позовом про визнання рішення недійсним. Відповідач проти позову заперечував, посилаючись, зокрема, на те, що, оскільки об’єднання вже ліквідовано, спір непідвідомчий господарському суду.

Питання:

1. Хто може прийняти рішення про ліквідацію об’єднання підприємств?

2. З якого моменту об’єднання підприємств втрачає статус юридичної особи (а

отже, і право на звернення до господарського суду)?

3. Яке рішення має прийняти суд?

Задача № 5. Товариство з обмеженою відповідальністю протягом року торгувало медикаментами, не придбавши при цьому ліцензії на здійснення цього виду діяльності. Податкова інспекція подала позов про ліквідацію товариства. Товариство проти позову заперечувало, посилаючись на те, що торгівля без ліцензії не може бути підставою для ліквідації товариства.

Питання:

1. Які підстави передбачено законодавством для ліквідації господарських товариств? Чи може бути торгівля без ліцензії підставою для ліквідації товариства?

2. Чи мав право податковий орган подавати подібний позов?

3. Яке рішення має прийняти суд?

Задача № 6. Товариство з обмеженою відповідальністю в результаті невдалої операції з кредитом, отриманим в одному з комерційних банків, мало заборгованість перед кредиторами у розмірі 10 тис. грн., а податкових зобов'язань – на 23 тис. грн. Передбачаючи фінансовий крах, учасники ТОВ, в тому числі директор, вирішили ліквідувати товариство. Порадившись з юристом, на загальних зборах вони прийняли рішення про вихід з ТОВ усіх учасників одночасно і викуп їх часток власне товариством. Оформивши при цьому відповідний протокол і затвердивши зміни до установчих документів, вони подали останні до місцевої держадміністрації для реєстрації змін. Але у цьому їм було відмовлені на підставі того, що законодавством не передбачено можливим вихід одночасно всіх учасників із товариства.

Питання:

1. Який порядок ліквідації господарського товариства?

2. Чи можна “позбавитися” підприємства без його ліквідації чи шляхом одночасного виходу всіх учасників?

3. Що станеться з товариством, з якого вийдуть усі учасники?

Задача № 7. Комерційний банк звернувся до господарського суду із позовом про визнання неправомірними дій арбітражного керуючого. Неправомірні дії

арбітражного керуючого, на думку позивача, полягали у невнесенні вимог банку, які, крім того, частково були забезпечені заставою, до реєстру вимог кредиторів. Арбітражний керуючий заперечував проти вимог позивача, посилаючись на те, що комерційний банк не подав у місячний строк і дня опублікування в офіційному друкованому органі оголошення про порушення справи про банкрутство письмової заяви про грошові вимоги до боржника, а також документи, що їх підтверджують – тому його (керуючого) дії не суперечать чинному законодавству.

Питання:

1. Які повноваження у арбітражного керуючого згідно з чинним законодавством?
2. Висвітліть порядок виявлення грошових вимог кредиторів.
3. Який порядок задоволення грошових вимог кредиторів під час ліквідаційної процедури? Яке рішення має прийняти суд?

Задача № 8. Приватне підприємство “Лего” звернулось із позовом до господарського суду з вимогою про припинення провадження у справі про банкрутство на підставі того, що ПП підлягає ліквідації за рішенням власника, яке було прийнято 12 липня 1999 р. У заяві вказувалось, що під час ліквідації не вистачило майна ліквідованого підприємства, щоб задовольнити вимоги кредиторів, тому його боргові зобов’язання мають бути погашені відповідно до вимог Господарського кодексу. Проте суд, враховуючи заперечення кредиторів ПП, відмовив у задоволенні позову та виніс постанову про початок провадження у справі про банкрутство.

Питання:

1. Які підстави ліквідації підприємств передбачені чинним законодавством? Які органи можуть прийняти відповідне рішення?
2. Чи можливе порушення справи про банкрутство щодо юридичних осіб, які ліквідуються за рішенням власника?
3. Який порядок задоволення претензій кредиторів у цьому разі? Якими нормативно-правовими актами це встановлено?

Задача № 9. Під час провадження справи про банкрутство відкритого

акціонерного товариства “Геліос” був сформований комітет кредиторів з 11 осіб, до складу якого увійшли кредитори та їх представники, вимоги яких становили понад 300 мінімальних розмірів заробітних плат, а також представник профспілкового органу та арбітражний керуючий із правом прийняття відповідного рішення. Під час розгляду питання про укладення мирової угоди представники податкового органу та профспілки не погодились на списання частини заборгованості через значний розмір сум, які підлягають прощенню (списанню), проте арбітражний керуючий подав до господарського суду заяву про затвердження мирової угоди.

Питання:

1. Розкрийте порядок формування та повноваження комітету кредиторів під час провадження справ про банкрутство.

2. Що таке мирова угода? Яка роль комітету кредиторів у питанні підготовки і укладення мирової угоди?

3. Чи правомірні дії арбітражного керуючого у цьому разі? Яке рішення має прийняти господарський суд?

Задача № 10. Господарський суд м. Києва виніс постанову про визнання товариства з обмеженою відповідальністю “Оранта” банкрутом і відкрив ліквідаційну процедуру. Ліквідатор відповідно до законодавства оголосив через засоби масової інформації умови продажу майна банкрута, а саме: склад майна, порядок продажу, умови і строки. Проте частина вимог кредиторів після продажу майна банкрута залишилась незадоволеною, що було зафіксовано у звіті ліквідатора.

Питання:

1. На яке майно банкрута може бути звернено стягнення з метою задоволення вимог кредиторів?

2. Які порядок оцінки і умови реалізації майна банкрута? Чи можлива передача майна банкрута кредитору в рахунок погашення боргових зобов'язань?

3. Яка черговість задоволення вимог кредиторів передбачена чинним законодавством? Які претензії вважаються погашеними?

Задача № 11. До господарського суду м. Києва звернувся керівник товариства з обмеженою відповідальністю “Олімпієць” із заявою про порушення справи про

банкрутство щодо зазначеного підприємства, надавши необхідні документи, а також план санації боржника. Господарський суд, порушуючи справу про банкрутство, визначив, що підприємство не в змозі розрахуватися зі всіма кредиторами та зобов'язав керівника боржника вчиняти дії щодо розпорядження майном, а в подальшому – провести санацію боржника. Керівник боржника відповідно до покладених на нього обов'язків дав відповідне оголошення у пресі та сформував реєстр вимог кредиторів. Ряд кредиторів пропустили місячний строк, тому їх вимоги не були внесені до реєстру вимог, що було ними оскаржено в судовому порядку. Суд не задовольнив вимоги кредиторів через відсутність підстав для поновлення місячного строку.

У подальшому було запропоновано укласти мирову угоду між сторонами, за умовами якої 50% заборгованості списувалося, а інша частина підлягала виплаті протягом 3 років. Проти укладення угоди виступив представник податкових органів, який наполягав на прийнятті рішення про визнання боржника банкрутом, аргументуючи це тим, що він є представником кредитора із найбільшими вимогами. Крім того, він зазначив, що кредитори, вимоги яких не внесені до реєстру вимог, подали відповідні позови до боржника в загальному порядку до господарського суду.

Питання:

1. У яких випадках законодавство передбачає порушення справи про банкрутство боржника за заявою керівника? Чи вигідно це в економічному аспекті?

2. Визначте особливості провадження справи про банкрутство керівником боржника. Які його права та обов'язки?

3. Чи заслуговують на увагу позиція представника податкових органів у разі укладання мирової угоди? Який порядок затвердження мирової угоди?

4. Чи можуть пред'являти вимоги до боржника особи в загальному порядку після припинення провадження справи про банкрутство, якщо під час провадження справи вони пропустили встановлений строк звернення до боржника? Вирішіть ситуацію.

Перелік рекомендованої літератури, нормативно-правових джерел та

судової практики

1. Господарський кодекс України // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 462.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.
3. Закон України від 19 вересня 1991 р. № 1576-XII “Про господарські товариства” // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 49. – Ст. 682.
4. Закон України від 14 травня 1992 р. № 2343-XII “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 42-43. – Ст. 378.
5. Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2654-12 “Про заставу” // Відомості Верховної Ради України. – 1992 р. – № 47. – Ст. 642.
6. Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР “Про місцеве самоврядування в Україні” // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.
7. Закон України від 9 квітня 1999 р. № 586-XIV “Про місцеві державні адміністрації” // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 20-21. – Ст. 190.
8. Закон України від 1 червня 2000 р. № 1775-III “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 36. – Ст. 299.
9. Закон України від 21 грудня 2000 р. № 2181-III “Про порядок погашення зобов’язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами” // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – №10. – Ст. 44.
10. Закон України від 19 листопада 2001 р. № 2864-III “Про введення мораторію на примусову реалізацію майна” // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 10. – Ст. 77.
11. Закон України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців” від 15 травня 2003 р. № 755-IV // Урядовий кур’єр. – 2003. – 8 жовтня (№ 188).

Тема 6. Право власності. Правовий режим майна суб'єктів господарювання.

1. Поняття власності та права власності в Україні.
2. Підстави виникнення та припинення права власності.
3. Сутність права повного господарського відання та права оперативного управління.
4. Поняття майна у сфері господарювання та джерела формування майна суб'єктів господарювання.

Практичні завдання.

Задача № 1. Автобусний завод збудував дитячий комбінат для дітей своїх працівників, у зв'язку з чим у нього відпала потреба у використанні старої будівлі дитячого садка, що має балансову вартість 210 тис, грн. Міністерство, до системи якого належить завод, видало наказ про передачу будівлі дитсадку, що звільнилася, з балансу автобусного заводу на баланс проектного інституту, який також входить у систему даного Міністерства. Директор заводу відмовився виконати наказ, маючи на меті продати зазначену будівлю на аукціоні.

Питання:

1. Які права має державне підприємство щодо закріпленого за ним майна?
2. Який порядок відчуження закріплених за державним підприємством основних фондів?
3. Яким чином може бути розв'язана дана ситуація відповідно до вимог чинного законодавства?

Задача № 2. Комунальне підприємство “Мисливець” проявило ініціативу щодо приватизації майнового комплексу по виготовленню шкіряних виробів, однак йому було відмовлено на тій підставі, що підприємства по виробництву шкіряних виробів не підлягають приватизації.

Питання:

1. Чи правомірною є умова в приватизації?
2. Які об'єкти згідно з законодавством України не можуть бути приватизовані?
3. Які особи не можуть бути покупцями об'єктів приватизації?

**Перелік рекомендованої літератури, нормативно-правових джерел та
судової практики**

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Господарський кодекс України // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 462.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.
4. Закон України “Про цінні папери та фондовий ринок” від 23 лютого 2006 р. // ВВР України. – 2006. – № 31. – Ст. 268.
5. Закон України від 6 березня 1992 р. № 2173-ХІІ “Про приватизаційні папери” // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 24. – Ст. 352.
6. Закон України від 15 грудня 1993 р. № 3687-ХІІ “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі” (в редакції Закону від 1 червня 2000 р. № 1771-ІІІ) // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 37. – Ст. 307.
7. Закон України від 15 грудня 1993 р. № 3688-ХІІ “Про охорону прав на промислові зразки” // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 34.
8. Закон України від 15 грудня 1993 р. № 3689-ХІІ “Про охорону прав на знаки для товарів і послуг” // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 36.
9. Закон України від 5 липня 2012 р. “Про інститути спільного інвестування” // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 29. – Ст. 337.
10. Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2374-ІІІ “Про обіг векселів в Україні” // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 24. – Ст. 128.
11. Декрет Кабінету Міністрів України від 19 лютого 1993 р. № 15-93 “Про систему валютного регулювання і валютного контролю” // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 17. – Ст. 184.
12. Жигалкин Й. К вопросу о праве полного хозяйственного ведения и оперативного управления // Підприємництво, господарство і право. – 2002. – № 1. – С. 15.

13. Жигалкин Й. К вопросу о праве собственности государственного учреждения // Підприємництво, господарство і право. – 2001. – № 11. – С. 23.

14. Жигалкин Й. Право доверительной собственности // Підприємництво, господарство і право. – 2002. – № 7. – С. 46.

15. Цивільне право України: Підручник: У 2 т. /В.І. Борисова (кер. авт. кол.), Баранова Л.М., Жилінкова І.В. та ін.; За заг. ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. – К: Юрінком Інтер, 2004.

Тема 7. Господарські зобов'язання. Господарські договори

1. Загальні положення про господарські зобов'язання: поняття та види.
2. Господарські договори та їх зміст.
3. Порядок укладання, внесення змін та доповнень до господарських договорів.

Практичні завдання.

Задача № 1. Між приватним підприємством та командитним товариством було укладено договір поставки. Приватне підприємство в особі його директора підписало договір та скріпило його печаткою підприємства. Керівник командитного товариства, посилаючись на те, що він забув печатку, тільки підписав договір. На виконання договору приватне підприємство в строк поставило товар товариству. Незважаючи на це, товариство затримувало його оплату. На пред'явлену підприємством претензію товариство відповіло, що її вимоги воно не визнає, оскільки вважає договір поставки неукладеним за відсутності відбитку печатки однієї зі сторін. Підприємство звернулося до господарського суду.

Питання:

1. З якого моменту господарсько-правовий договір вважається укладеним?
2. В якому нормативному акті вказано на необхідність відбитку печатки для дійсності договору?
3. Яке рішення має прийняти господарський суд?

Задача № 2. Товариство з обмеженою відповідальністю “Час” уклало із приватним підприємцем договір комісії. За цим договором ТОВ передавало

приватному підприємцеві шкіряні куртки на реалізацію, а підприємець зобов'язувався сплатити ТОВ обумовлену суму коштів, отриманих від реалізації. Підприємець реалізував товар, але гроші на рахунок ТОВ не перерахував. ТОВ "Час" звернулося до господарського суду із позовом про примусове стягнення суми від продажу курток. Підприємець, в свою чергу, подав позов до товариства про визнання договору комісії недійсним, мотивуючи це тим, що договір не було завізовано головним бухгалтером ТОВ "Час".

Питання:

1. В яких судових органах вирішуються спори між юридичними особами та суб'єктами підприємницької діяльності без створення юридичної особи?

2. Яким нормативним актом обумовлено необхідність візування господарських договорів головними бухгалтерами? Яка відповідальність настає за недодержання такого порядку?

3. Чий позов задовольнить суд?

Задача № 3. У 1998 р. між акціонерним товариством "А-стас" і акціонерним банком "Облбудбанк" був укладений кредитний договір, за яким АТ отримало кредит у сумі 100 тис. грн. під 45% річних. Із боку позичальника цей договір був підписаний віце-президентом.

У 1999 р. АТ пред'явило позов про визнання недійсним кредитного договору, посилаючись на те, що договір укладений товариством на вкрай не вигідних для нього умовах. Крім того, у позові зазначалося, що за статутом ЗАТ право здійснювати дії від імені товариства та представляти товариство у відносинах з юридичними та фізичними особами без довіреності надано лише президенту товариства. Віце-президент діє від імені товариства за довіреністю і не має права без рішення загальних зборів акціонерів укладати угоди на суму понад 50 тис. грн. Банк позов не визнав, посилаючись на накази президента ЗАТ від 8 квітня 1994 р. № 1 про призначення на посаду віце-президента та № 14-К від 2 лютого 1997 р. про визначення повноважень віце-президента ЗАТ, за якими віце-президент мав право без довіреності здійснювати дії від імені товариства.

Питання:

1. Чи мають вищезазначені накази директора юридичне значення, якщо не внесені відповідні зміни до статуту товариства?

2. Чи є підставою для визнання договору недійсним його незатвердження (непогодження) із вищим органом акціонерного товариства?

3. Яке рішення має прийняти суд?

Задача № 4. Акціонерний комерційний банк “Держава” і директор приватного підприємства домовилися про те, що приватне підприємство виступить поручителем за кредитним договором, що був укладений між банком та товариством з обмеженою відповідальністю. Банк розробив проект договору, сформувавши на комп’ютері не тільки власне текст, а й печатку банку та підпис керівника. Отримавши договір електронною поштою, директор ПП роздрукував і підписав його.

Позичальник у строк кредит і відсотки за ним не повернув, і банк звернувся до поручителя із проханням відшкодувати йому втрачені кошти. Але директор приватного підприємства у листі вказав, що оформлення договору поруки не відповідає вимогам закону, оскільки він укладений не у письмовій формі, а отже, є недійсним. Банк звернувся до господарського суду.

Питання:

1. Що вважається письмовою формою договору поруки?

2. Хто може визначити дійсність/недійсність договору?

3. Яке рішення має прийняти господарський суд? Чи передбачено законодавством санкції за відтворення і використання комп’ютерних відбитків печатки?

Задача № 5. Товариство з обмеженою відповідальністю вирішило укласти із державним підприємством, що знаходилося в іншому місті, договір оренди виробничих приміщень. За обставин, що склалися, у визначений час директор товариства не зміг виїхати на підписання договору. Оскільки за статутом товариства ніхто, крім директора, не міг підписувати господарські договори, товариство довіреністю уповноважило комерційного директора на підписання договору. В довіреності повноваження комерційного директора були сформульовані як “право

на оформлення договору оренди”. Але представники державного підприємства відмовилися мати справу із комерційним директором підприємства, посилаючись на те, що поняття “оформлення договору” не включає право на його підписання.

Питання:

1. Хто має підписувати угоди від імені суб’єктів господарювання?
2. Які вимоги пред’являються згідно із законодавством до довіреностей, що видаються від імені суб’єктів господарювання?
3. Чи правомірна позиція представників державного підприємства?

Задача № 6. Між двома акціонерними товариствами було укладено договір перевезення. Від імені замовника договір було підписано генеральним директором, а від імені перевізника – заступником директора, оскільки останній перебував у відпустці. Оскільки перевізник своїх зобов’язань за договором не виконав, замовник звернувся до суду із позовом про відшкодування збитків. Але перевізник, в особі директора, який повернувся з відпустки, подав позов про визнання договору недійсним як такого, що суперечить вимогам закону, оскільки заступник директора не мав повноважень на підписання договору.

Питання:

1. Хто має право від імені юридичної особи підписувати договори? Де повинні міститися такі відомості?
2. Чи має правові наслідки угода, що підписана представником сторони, який не мав належним чином оформлених повноважень на її підписання?
3. Яке рішення має прийняти суд?

Задача № 7. Податкова інспекція подала позов про визнання договору перевезення, укладеного між двома резидентами України, недійсним, посилаючись на те, що одна сторона за договором використала печатку без ідентифікаційного коду підприємства. Юрист цього підприємства проти позову заперечував, посилаючись на те, що законодавством взагалі не передбачена обов’язковість скріплення договорів печатками.

Питання:

1. Який порядок отримання дозволу на виготовлення печаток та штампів?

2. Якими нормативними актами визначено, що на печатці має бути вказаний ідентифікаційний код суб'єкта підприємницької діяльності?

3. Яке рішення має прийняти суд?

Задача № 8. Акціонерний банк в особі директора його філії, який діяв на підставі положення про філію та доручення банку, і товариство в особі заступника директора уклали кредитний договір, який передбачав обов'язок товариства спочатку розрахуватися за відсотками, а потім виплатити основну суму боргу.

Товариство сплатило лише відсотки за користування кредитом і частину позичених коштів, у зв'язку із чим банк звернувся до суду із вимогою про примусове стягнення решти суми боргу, зокрема, відсотків за користування заборгованістю, які банк продовжував нараховувати товариству, незважаючи на закінчення строку кредитного договору. Товариство подало зустрічний позов про визнання кредитного договору недійсним, мотивуючи це тим, що заступник директора не мав повноважень на укладення кредитних договорів.

Питання:

1. Які наслідки тягне укладення угоди особою, яка не має достатніх повноважень? Чи має значення у цьому разі сплата товариством частини суми боргу?

2. Чи підлягають нарахуванню і сплаті відсотки за користування кредитом після закінчення строку, на який було надано кредит?

3. Яке рішення має прийняти суд?

Перелік рекомендованої літератури, нормативно-правових джерел та судової практики

1. Господарський кодекс України // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 462.

2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.

3. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1971. – додаток до № 50. – Ст. 375.

4. Закон України від 19 вересня 1991 р. № 1576-XII “Про господарські

товариства” // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 49. – Ст. 682.

5. Закон України від 10 квітня 1992 р. № 2269-ХІІ “Про оренду державного та комунального майна” (в редакції Закону від 14 березня 1995 р. № 98/95- ВР) // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 15. – Ст. 99.

6. Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2654-ХІІ “Про заставу” // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 47. — Ст. 642.

7. Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-ХІІ “Про інформацію” // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48 – Ст. 650.

8. Закон України від 16 листопада 1992 р. № 2782-ХІІ “Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні” // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 1. – Ст. 1.

9. Закон України від 22 листопада 1996 р. № 543/96-ВР “Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов’язань” // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 5. – Ст. 28.

10. Закон України “Про фінансовий лізинг” від 11 грудня 2003 р. // ВВР України. – 2004. – № 15. – Ст. 231.

11. Закон України від 21 квітня 1999 р. № 606-ХІV “Про виконавче провадження” // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 24. – Ст. 207.

12. Закон України від 1 червня 2000 р. № 1775-ІІІ “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 36. – Ст. 299.

13. Закон України від 29 листопада 2001 р. № 2866-ІІІ “Про об’єднання співвласників багатоквартирного будинку” // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 10. – Ст. 78.

14. Постановление Государственного комитета Совета Министров СССР по труду и социальным вопросам и Секретариата ВЦСПС от 28 декабря 1977 года № 447/24 “Об утверждении перечня должностей и работ, замещаемых или выполняемых работниками, с которыми предприятием, учреждением, организацией могут заключаться письменные договоры о полной материальной ответственности за необеспечение сохранности ценностей, переданных им для хранения, обработки,

продажи (отпуска), перевозки или применения в процессе производства, а также типового договора о полной индивидуальной материальной ответственности” // Законодавство України про працю. – К., 1999. – Кн. 3.

15. Положення про головних бухгалтерів, затв. постановою Ради Міністрів СРСР від 24 січня 1980 р. № 59.

16. Положення про поставки продукції виробничо-технічного призначення, затв. постановою Ради Міністрів СРСР від 25 липня 1988 р. № 888 // Сборник постановлений правительства СССР. – 1988. – № 23. – Ст. 70.

17. Положення про порядок проведення аукціонів (публічних торгів) з реалізації заставленого майна, затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22 грудня 1997 р. № 1448 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 2. – Ст. 50.

18. Положення про дозвільну систему, затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1992 р. № 576 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/576-92-%D0%BF>

19. Бабенко Н. Договори должны исполняться!..А электронные? // Юридическая практика. – 2001. – № 41. – С. 10.

20. Баранова Л. Понятия “непреодолимая сила” и “форс-мажор” и их соотношение в гражданском праве // Предпринимательство, хозяйство и право. – 1997. – № 11. – С. 13-15.

21. Беляневич Е. “Внеуставная” сделка // Юридическая практика. – 1999. – № 11.

Тема 8. Господарсько-правова відповідальність.

1. Поняття господарсько-правової відповідальності, її підстави та функції. Склад господарського правопорушення.

2. Поняття та види господарсько-правових санкцій.

3. Загальна характеристика відшкодування шкоди. Поняття та склад збитків.

4. Загальна характеристика штрафних санкцій, порядок їх стягнення.

5. Загальна характеристика оперативно-господарських санкцій.

6. Загальна характеристика адміністративно-господарських санкцій.

Практичні завдання.

Задача № 1. Приватний підприємець Вашук своєчасно заповнив і опустив в спеціальну скриньку білет “Спортлото”, на який у подальшому випав виграш. Організація “Молодьспортлото” відмовила у видачі виграшу, посилаючись на те, що виграшний білет не було вчасно здано на пошту, внаслідок чого його не було враховано при підрахунку. Вашук подав позов до суду про примусове стягнення суми виграшу. Під час розгляду справи було встановлено, що затримка передачі білетів організатору (“Молодьспортлото”) сталась через недбалість працівників поштового відділення. За рішенням суду суму було стягнуто на користь Вашука.

У свою чергу організація “Молодьспортлото” подала позов до підприємства зв’язку про відшкодування збитків. При розгляді справи в суді постало питання, чи було завдано збитків взагалі.

Питання:

1. Що розуміється під збитками (поняття, структура, умови відшкодування)?
2. Чи було завдано збитків у випадку, що розглядається? Якщо так – то кому?
3. До якого суду звертався Вашук? Яке рішення має прийняти суд у спорі між організацією “Молодьспортлото” та підприємством зв’язку?

Задача № 2. Легковий автомобіль, що належав малому підприємству “Мрія” зіткнувся із вантажним автомобілем, що належав товариству з обмеженою відповідальністю “Шарм”. Експертизою було встановлено, що ДТП трапилася з вини водія вантажівки. МП “Мрія” пред’явило претензію до ТОВ “Шарм” із проханням відшкодувати збитки, заподіяні внаслідок зіткнення автомобілів. ТОВ “Шарм” задовольнити претензію відмовилося, посилаючись на те, що аварія трапилася із вини водія, отже, до нього і слід висувати усі вимоги з цього приводу. МП звернулося із позовом до господарського суду.

Питання:

1. Якими нормами законодавства регулюється цивільна відповідальність у разі ДТП?
2. Чи несе відповідальність водій ТОВ “Шарм”? Якщо несе – то яку?
3. Яке рішення має прийняти господарський суд?

Задача № 3. Райспоживспілка звернулася до суду з позовом про стягнення з районної податкової інспекції 20 тис. грн. збитків в вигляді упущеної вигоди.

У судовому засіданні було встановлено, що через неправомірні дії співробітника ДПІ району райспоживспілці були завдані збитки. Але добровільно відшкодувати ці збитки ДПІ відмовилася, посилаючись на неможливість їх відшкодування за рахунок бюджетної організації, якою є ДПІ.

Питання:

1. Чи підлягають відшкодуванню збитки у вигляді упущеної вигоди?
2. Чи передбачена законодавством можливість відшкодування збитків податковим органом за незаконні дії його працівників? Чи несуть якусь відповідальність працівники податкового органу?
3. Чи підлягає позов задоволенню?

Задача № 4. Товариство з обмеженою відповідальністю “Гроно”, маючи заборгованість перед енергопостачальною компанією “Олгаз”, отримало пропозицію від кредитора частково зменшити суму заборгованості шляхом збереження (схову) майна енергопостачальної компанії “Олгаз”, а саме обладнання АЗС строком на шість місяців, про що було укладено відповідний договір. В останній місяць строку до керівництва боржника з’явився представник малого спільного підприємства “ІМС” та надав лист підписаний керівником енергопостачальної компанії “Олгаз”, у якому зазначалось, що у зв’язку із закінченням терміну договору зберігання всі питання за договором, у тому числі за розрахунками, погоджувати з керівником малого спільного підприємства “ІМС”. ТОВ “Гроно” передало обладнання АЗС МСП. Через рік енергетична компанія пред’явила вимогу про повернення майна, вартість якого оцінювала в 1,5 мли грн., зазначаючи, що договір купівлі-продажу щодо цього майна не укладався. Господарський суд, розглядаючи позов кредитора, визнав його вимоги обґрунтованими та зобов’язав ТОВ відшкодувати завдані збитки, оскільки копію листа він не визнав за доказ у справі, а оригінал було вилучено слідчими органами.

Питання:

1. Чи можливо зменшити суму заборгованості перед енергопостачальною

компанією шляхом надання послуг (виконання робіт)?

2. Які правовідносини виникли між ТОВ та малим спільним підприємством “ІМС”? Якими нормами права слід керуватись у цьому разі?

Вирішіть ситуацію.

Задача № 5. Товариство з обмеженою відповідальністю “Парма” уклало із підприємством “Діалог” договір, за яким ТОВ зобов’язувалось протягом двох днів з дня підписання договору перевезти та встановити обладнання, що належало підприємству “Діалог”. Зазначене обладнання протягом обумовленого терміну перевезене та встановлене не було, внаслідок чого підприємству було завдано збитків у вигляді упущеної вигоди від несвоєчасного початку роботи обладнання. ТОВ “Парма” збитки відшкодувати відмовилось. Підприємство “Діалог” подало позов до господарського суду про стягнення з товариства суми збитків у вигляді упущеної вигоди, а також суми моральної шкоди, заподіяної неналежним виконанням ТОВ договірною зобов’язання.

Питання:

1. Що розуміє законодавство під терміном “збитки”? Чи підпадає упущена вигода під це визначення?

2. Чи підлягає відшкодуванню моральна шкода, спричинена неналежним виконанням стороною договірною зобов’язання?

3. Яке рішення має прийняти господарський суд?

Задача № 6. У 1999 р. в газеті “Діафрагма” було опубліковано статтю “Скільки коштує полетіти повоювати?”, в якій ішлося про те, що тільки за допомогою компанії “Політаємо”, яка здійснює винятково продаж квитків югославських авіаліній по ціні 500 доларів США, можна полетіти “повоювати” в Югославію. Акціонерне товариство “Агентство повітряних сполучень “Політаємо” розцінило цю публікацію як таку, що звинувачує АТ в бажанні заробити “брудні” гроші. Незважаючи на те, що в одному з наступних чисел газети було часткове спростування цієї інформації, товариство вирішило звернутися до суду із позовом про відшкодування моральної шкоди, заподіяної шляхом поширення відомостей, що не відповідають дійсності і ганьблять ділову репутацію АТ АПС “Політаємо”, у сумі

500 тис. грн.

Питання:

1. Що розуміється під поняттям “поширення відомостей, що не відповідають дійсності” у розумінні положень Цивільного кодексу? Хто має доводити відповідність (невідповідність) дійсності відомостей, а хто – факт їх поширення?
2. За яких обставин юридична особа може вважати, що їй завдано моральної шкоди?
3. Яким чином можна довести, що поширення суб’єктом неправдивих відомостей негативно вплинуло на ділову репутацію юридичної особи?

Задача № 7. У 1997 р. газета “Независимость” під рубрикою “Штрихи к портрету” опублікувала матеріал “Евгений Марчук: хождение во власть”. Один із фрагментів цього матеріалу безпосередньо стосувався газети “Зеркало недели”: “Буквально на дрожжах, только подогретых долларами, за весьма непродолжительное время стали “раскручиваться” “Зеркало недели”, “День”, “Бизнес”, – целая газетная империя, которую за цинизм и продажность в журналистском мире сразу же окрестили империей лжи и зла”. Редакція газети “Зеркало недели” звернулася до господарського суду з позовом про відшкодування редакцією газети “Независимость” моральної шкоди, що її було завдано поширенням відомостей, які ганьблять ділову репутацію газети “Зеркало недели”, у сумі 100 тис. грн. Відповідач проти позову заперечував, посилаючись на те, що спір не підвідомчий господарському суду, оскільки позивач не висував вимог щодо спростування інформації.

Питання:

1. За яких умов організація має право вимагати відшкодування моральної шкоди? У яких судових органах вирішуються спори з цього приводу?
2. Чим є вимога спростування інформації – правом чи обов’язком потерпілої сторони?
3. Яке рішення має прийняти суд?

Перелік рекомендованої літератури, нормативно-правових джерел та судової практики

1. Господарський кодекс України // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 462.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.
3. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.
4. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1971. – додаток до № 50. – Ст. 375.
5. Закон України від 19 вересня 1991 р. № 1576-XII “Про господарські товариства” // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 49. – Ст. 682.
6. Закон України від 10 квітня 1992 р. № 2269-XII “Про оренду державного та комунального майна” (в редакції Закону від 14 березня 1995 р. № 98/95- ВР) // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 15. – Ст. 99.
7. Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2654-XII “Про заставу” // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 47. — Ст. 642.
8. Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII “Про інформацію” // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48 – Ст. 650.
9. Закон України від 16 листопада 1992 р. № 2782-XII “Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні” // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 1. – Ст. 1.
10. Закон України від 22 листопада 1996 р. № 543/96-ВР “Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов’язань” // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 5. – Ст. 28.
11. Закон України “Про фінансовий лізинг” від 11 грудня 2003 р. // ВВР України. – 2004. – № 15. – Ст. 231.
12. Закон України від 21 квітня 1999 р. № 606-XIV “Про виконавче провадження” // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 24. – Ст. 207.
13. Закон України від 1 червня 2000 р. № 1775-III “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 36. – Ст. 299.

14. Постановление Государственного комитета Совета Министров СССР по труду и социальным вопросам и Секретариата ВЦСПС от 28 декабря 1977 года № 447/24 “Об утверждении перечня должностей и работ, замещаемых или выполняемых работниками, с которыми предприятием, учреждением, организацией могут заключаться письменные договоры о полной материальной ответственности за необеспечение сохранности ценностей, переданных им для хранения, обработки, продажи (отпуска), перевозки или применения в процессе производства, а также типового договора о полной индивидуальной материальной ответственности” //Законодавство України про працю. – К., 1999. – Кн. 3.

Тема 9. Захист прав суб'єктів господарювання.

1. Система господарських судів в Україні.
2. Досудове врегулювання господарських спорів.
3. Підвідомчість та підсудність справ господарському суду.
4. Судове вирішення господарських спорів.
5. Виконання рішень господарського суду.

Практичні завдання.

Задача № 1. Між фармацевтичною фірмою “Дарниця” та товариством з обмеженою відповідальністю (ТОВ) “Медіком” було укладено договір купівлі-продажу лікарських засобів. У зазначений договором термін розрахунки за лікарські засоби ТОВ “Медіком” не здійснило. З цього приводу на його адресу фармацевтичною фірмою була направлена претензія. У відповіді на претензію керівник ТОВ “Медіком” визнав правомірність вимог, але зазначив, що договірні зобов'язання виконати зараз не в змозі, оскільки кошти, які знаходяться на банківському рахунку, потрібні для виконання зобов'язань перед іншими кредиторами та виплати заробітної плати працівникам підприємства.

Питання:

Яких заходів може вжити фармацевтична фірма “Дарниця” щодо захисту своїх майнових прав? Визначте порядок здійснення цих дій.

Задача № 2. Приватний підприємець Болотін Є.А., який мешкає за адресою:

Дніпропетровська область, м. Кривий Ріг, вул. Саксаганського, 38, кв. 61, уклад 20.02.2004 р. договір підряду № 306 з ТОВ “Белла” (м. Київ, вул. Ціолковського, 8).

Згідно з договором підрядчик повинен був зробити із своїх матеріалів ремонт в офісі ТОВ “Белла”, а замовник – прийняти та оплатити виконану роботу не пізніше 20.04.2004 р.

Після виконання обумовлених договором робіт, про що був складений акт, замовник не сплатив Болотіну Є.А. вказану в договорі суму – 2571 грн. Крім того, в п. 2.6 даного договору зазначалося, що при невиконанні будь-якої умови договору винна сторона сплачує іншій неустойку в розмірі 1% від суми договору за кожний день прострочення.

Підрядник звернувся до юридичної консультації з проханням роз’яснити порядок захисту його майнових прав.

Питання:

Дайте письмову відповідь адвоката. Складіть відповідні процесуальні документи.

Задача № 3. Харківське відділення НБУ уклало кредитний договір з товариством з обмеженою відповідальністю.

Згідно з п. 2.2 договору банк зобов’язався відкрити позичальнику рахунок і зарахувати на нього суму кредиту або перерахувати її на розрахунковий рахунок. Банк не виконав п. 2.2 договору: позичковий рахунок не був відкритий, кредит не був перерахований, кредитні відносини між сторонами не відбулися.

ТОВ звернулося в господарський суд м. Києва з позовом до НБУ про розірвання кредитного договору, укладеного з Харківським відділенням НБУ.

До прийняття рішення в суд надійшли дві телеграми, в яких були заявлені клопотання про відкладення розгляду спору і про передачу справи до господарського суду Харківської області за місцем знаходження відокремленого підрозділу НБУ – Харківського відділення. Проте клопотання, в тому числі й про направлення справи для розгляду по іншій підсудності, господарський суд м. Києва відхилив і виніс рішення про задоволення позову.

Вищий господарський суд України задовольнив протест про скасування цього

рішення і направив справу на новий розгляд до господарського суду за місцем знаходження Харківського відділення НБУ.

Питання:

Оцінити законність актів господарських судів.

Перелік рекомендованої літератури, нормативно-правових джерел та судової практики

1. Господарський процесуальний кодекс України – Харків, 2009.
2. Господарський процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар. – Х., 2009.
3. Закон України “Про судоустрій України” від 7 липня 2010 р. // ВВР України. – 2010. – № 41-42, № 43, № 44-45. – Ст. 529.
4. Остапенко Е. Г. Претензионно-исковая работа: Учебно-практическое пособие. – Х., 2003. – 236 с.
5. Настольная книга предпринимателя по договорной и претензионно-исковой работе / И.Е. Красько, В.П. Жушман, К.О. Саутенко. Харьков, 1995. – 140 с.
6. Кройтор В.А. Претензии и иски в практике разрешения хозяйственных споров. Научно-практическое пособие. – Харьков: Эспада, 2001. – 352 с.
7. Г. Грек. Претензионно-исковая работа на предприятии (издание 2-е, с изменениями и дополнениями) из серии “Аверс-бухгалтерия”. Издательский Дом “Владимир Дудник”, 2000. – 109 с.
8. Рекомендації про порядок ведення претензійної та позовної роботи на підприємстві, в установі, організації, затверджені постановою колегії Міністерства юстиції України від 15.01.1996 р. № 2.
9. Господарський процес України [Текст] : навч.-практ. посіб. / Держ. ВНЗ "Ужгород. нац. ун-т", Юрид. ф-т, Ф-т європ. права та правознавства ; [упоряд.: Белов Д. М. та ін.]. – Ужгород : Гельветика, 2014. – 335 с.
10. Коваленко Т. С. http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_low/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Господарське процесуальне право України [Текст] : навч. посіб. / Т. С. Коваленко, С. В. Єськов ;

Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. – Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2013. – 229 с.

11. Цивільне, господарське та господарське процесуальне право у запитаннях і відповідях (практичний курс) [Текст] : [практ. посіб.] / [упоряд.: В. І. Борисова та ін.]. – Х. : Право, 2013. – 175 с.

12. Остапенко О.Г. Претензійно-позовна робота: навчально методичний посібник. – Х.: ХНАДУ, 2010. – 232 с.